

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

“หมอตำแย”

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสตา

ประวัติความเป็นมาของหมอดำแย

หมอดำแย หรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ภาษามลายูท้องถิ่นเรียกว่าโตะปีแด ใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือปัตตานี ยะลา นราธิวาส เคยเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดูแลหญิงมีครรภ์ทั้งก่อนและหลังคลอด แต่การเข้าถึงบริการสาธารณสุขสมัยใหม่ ส่งผลให้จำนวนผู้ประกอบอาชีพผดุงครรภ์ที่บ้านจึงลดลงจนเกือบจะสูญหาย

รูปแบบการผดุงครรภ์ของโตะปีแดยึดโยงอยู่บนหลักการของศาสนา ผสมผสานวิถีพื้นบ้าน และประเพณีการเกิดของชาวไทยมุสลิมร่วมด้วยผ่านการทำพิธีแนง ซึ่งเป็นการลูบไล้ครรภ์ของหญิงครรภ์แรก เพื่อให้คลอดง่าย และเกิดสิริมงคลต่อทารก

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นางตีเมาะ นามสกุล หะยีสามะ หมายเลขบัตรประชาชน ๓-๙๕๐๓-๐๐๑๑๖-๐๒-๗ เกิดเมื่อปี.ศ. ๒๕๔๕ อายุ ๗๑ ปี เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย ศาสนา อิสลาม ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) 66 หมู่ที่ ๗ ตำบลบันนังสตา อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา รหัสไปรษณีย์ ๙๕๑๓๐

สถานที่ทำงาน ๑๓๔/๑ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลบันนังสตา อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ๙๕๑๓๐

วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนบ้านเนินอินทนิทร์

ประวัติครอบครัว

ชื่อบิดานายอาชี หะยีสามะ ชื่อมารดานางเจ๊ะซิดี หะยีสามะ มีจำนวนพี่น้อง ๓ คน ยังมีชีวิตทั้ง ๓ คน ซึ่งประกอบไปด้วย

1. นางอามีเมาะ หะยีสามะ	อาชีฟ คำขาย
2. นางตีเมาะ หะยีสามะ	อาชีฟ รับจ้างทั่วไป
3. นางนางสารีปะ หะยีสามะ	อาชีฟ ทำสวน

ชื่อคู่สมรส นายอิสมะแอ มาระ อาชีฟ ทำสวน เสียชีวิตแล้ว มีลูกด้วยกัน ๗ คน หญิง ๒ คน ชาย ๕ คน ซึ่งประกอบไปด้วย

1. นายอาหามะ มาระ	อาชีฟ รับจ้าง
2. นายมาหามะรอยาลี มาระ	อาชีฟ รับจ้าง
3. นางสาวอาแอสะหะ มาระ	อาชีฟ พนักงานจ้างตามภารกิจ
4. นายมะอูเซ็ง มาระ	อาชีฟ ทำสวน
5. นางสาวไชนง มาระ	อาชีฟ รับจ้าง
6. นายซูโฮมิง มาระ	อาชีฟ ทำสวน
7. นายซูไฮดี มาระ	อาชีฟ รับจ้าง

ประวัติชีวิตและผลงาน

- ความเชี่ยวชาญภูมิปัญญา ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น/พื้นบ้าน
- ได้รับความเชี่ยวชาญ เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญในชุมชน
- ด้านที่เชี่ยวชาญเฉพาะ มีความเชี่ยวชาญด้านการทำคลอดตามธรรมชาติ

ระยะเวลาในการทำงานด้านที่มีความเชี่ยวชาญ

การเป็นผดุงครรภ์เริ่มทำมานานแล้ว ตั้งแต่มาอาศัยอยู่บ้านบาโงยแจเกาะ ก็ได้เรียนรู้และผ่านการอบรมจนเป็นผู้เชี่ยวชาญในการทำคลอด(หมอดำแย)ในชุมชน และนำความรู้ที่ได้อบรมมาประกอบกรมีพรสวรรค์และมรดกตกทอดจากรุ่นสู่รุ่นนั้น มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสามารถได้ช่วยเหลือคนในชุมชนที่ส่วนหนึ่งที่ไม่อยากไปคลอดที่โรงพยาบาล และได้หารายได้เสริมมาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน

การถ่ายทอดและพัฒนาการถ่ายทอดความรู้

การถ่ายทอดความรู้ในการเป็นผดุงครรภ์ เริ่มแรกเมื่อคลอดเสร็จได้สอนวิธีการปฏิบัติตน การดูแล สุขภาพ การรับประทานอาหาร การใช้ยาสมุนไพร ตลอดจนการดูแลทารกแรกเกิด และได้ให้ความรู้แก่ ลูกหลาน เพื่อต่อยอดมรดกในการเป็นหมอตำแย จากรุ่นสู่รุ่น และได้ให้เด็กรุ่นหลังได้เรียนรู้อีกด้วย

กระบวนการและวิธีการเป็นผดุงครรภ์หรือหมอตำแย(โตะปีแด)

วัสดุอุปกรณ์ในการทำคลอด

เครื่องมืออุปกรณ์เช่นยาสามัญและเครื่องช่วยน้ำหนักรเด็กแรกเกิดที่ทางโรงพยาบาลได้มอบให้ และยา สมุนไพรสำหรับแม่หลังคลอดและทารก

วิธีการดำเนินการ/ขั้นตอนการฝากครรภ์ โดยเริ่ม

๑. การคลำหาเด็กในครรภ์

๒. การทำคลอด
(เป็นการจำลองภาพ
ในหลักศาสนาไม่สามารถ
นำมาเผยแพร่ภาพได้)

๓. การใช้สมุนไพร
(ทำเป็นยาสมุนไพร
หรืออูบะมายง)

๔. การทำให้ละเอียด
และนำมาปั้นเป็นเม็ด

๕. สอนการดูแลและ
การปฏิบัติตนหลังคลอด

การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้

- ทำให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- สามารถสร้างรายได้ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- สามารถสอนลูกหลานเป็นมรดกสืบทอดต่อไป

ซึ่งอาชีพโต๊ะปีแด่ยังมีความจำเป็นต้องสืบทอดวิชาชีพนี้ต่อไป เพราะชาวบ้านจำนวนหนึ่งที่ไม่มีทุนทรัพย์ในการเดินทางไปคลอดบุตรในเมือง ยังคงพึ่งพิงโต๊ะปีแด่ในการทำคลอด หนทางหนึ่งที่เป็นไปได้ในการสืบทอดวิชาชีพนี้คือการตั้งให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจสร้างรายได้จากการศึกษาศาสตร์การนวดมารดา การดูแลหลังคลอดบุตร ซึ่งหากกลุ่มลูกหลานสมาชิกครอบครัวของผดุงครรภ์โบราณให้ความสนใจ ก็น่าจะยังพอจะรักษาวินิชชีพนี้ไว้ได้